

Trädkryparstudier

Gustaf Eriksson

Foto: Erik "Plur" Jansson

KUNSKAPEN OM VÅRA VANLIGA FÅGELARTER ÄR MÅNGA GÅNGER BRISTFÄLLIG. MED ENKLA METODER KAN MAN NÅ VÄRDEFULLA SVAR, TRÄDKRYPAREN HÖR DIT.

Sedan några år tillbaka har jag ägnat mig åt att sätta ut holkar för trädkrypare för att på detta sätt lära känna denna intressanta fågels familjeliv och levnadsvanor. Intresset för trädkryparen väcktes för många år sedan av professor Anders Enemar, som själv har ett stort antal trädkryparholkar som undersöks systematiskt. Trädkryparholkar satte jag ut redan som skolpojke och kons-taterade häckningar, dock utan att göra närmare studier.

Sedan jag som pensionär fick ordentligt med fritid deltar jag i Svenska Holkfågelprojektet. Det innebär att såg och andra enkla verktyg går varma i källaren på vintern. Ungefär 100 småfågelholkar sitter nu i skogen där jag gjort mina fågelptomenader i många år. Holkarna är försedda med nummer och öppningsbara, för att möjliggöra noggrann kontroll av äggantal och ungar, ruvningstid, botid, rötägg och ev döda ungar. Allt bokförs så nog som möjligt och det innebär att man besöker holken i regel 6-10 gånger under häcknings säsongen.

Målsättningen avviker inte från andra småfågelholkar när det gäller trädkrypare. Jag har snickrat till flera modeller av trädkryparholkar och satt ut i skogen runt Arboga. Det finns beskrivningar av många slag i böcker som behandlar ämnet och jag har prövat mig fram med olika typer som alla haft det gemensamt att de saknade bakstycke. F ö varierar modellerna en hel del, vissa har jämbred gavel med vertikalt framstycke, endel har trekantig gavel med lutande framstycke. Som boplats för trädkrypare är säkert ingen modell olämplig bara holken tillverkas utan bakstycke. Vad jag misslyckats med är de holkar jag tillverkat av tjärpapp som i allt för många fall blivit angripna av större hackspett vilka ätit upp både ägg och ungar. Jag vet att andra som sätter ut holkar åt trädkrypare använder tjärpapp med lyckat resultat och det beror säkert på att den tjärpapp som används är av lämpligare kvalitet än den jag använt. I en del områden har jag haft påfallande många angrepp av större hackspett, vilken holk jag än använt, medan i andra områden holkarna klarat sig utan angrepp. Det tyder på att en del spettar fått som vana att angripa holkarna.

Jag vill påstå att det är ganska lätt att få trädkrypare att häcka i holk, vilken typ det än är. För att få en bra insyn i mina holkar använder jag en enda holk-typ numera.

6 meters höjd, så trädskryparen är tydligen mycket variabel med boplatsens höjdläge. Avståndet mellan holkarna försöker jag hålla till minst 100 m och jag har ännu ej haft häckningar närmare än 300 m från varandra. Mogen skog, gärna litet gles, med små gläntor har i flera fall visat sig passa trädskryparen.

Predatorer.

Jag har fått många trädskryparhäckningar förstörda i holkarna och enligt vad jag sett är det lika illa med häckningarna i naturliga boplatser. Dessa är i flesta fall belägna bakom lös bark på döda träd.

Större hackspett har jag tidigare nämnt som en stor predator både på holkar och naturliga bon, jag har fått många erfarenheter av detta. Även småvessla har varit besvärlig, de har fångat den ruvande fågeln och slaktat den på holktaket eller på marken intill. Det trånga ingångshålet på holkarna bör utesluta andra rovdjur som hermelin och ekorre. Allt efter som nya holkar tillverkas kommer ingångshålet att göras så trångt som möjligt. För att skydda holkarna mot hackspett har jag klippt upp ölburkar och sedan nubbat fast plåten på holkens gavlar och framsida. Som synes är det ganska otacksamt att jobba med trädskryparholkar, även om det finns holkar som nu är 5-7 år gamla och aldrig angripits av någon predator

Trädskryparhäckningar.

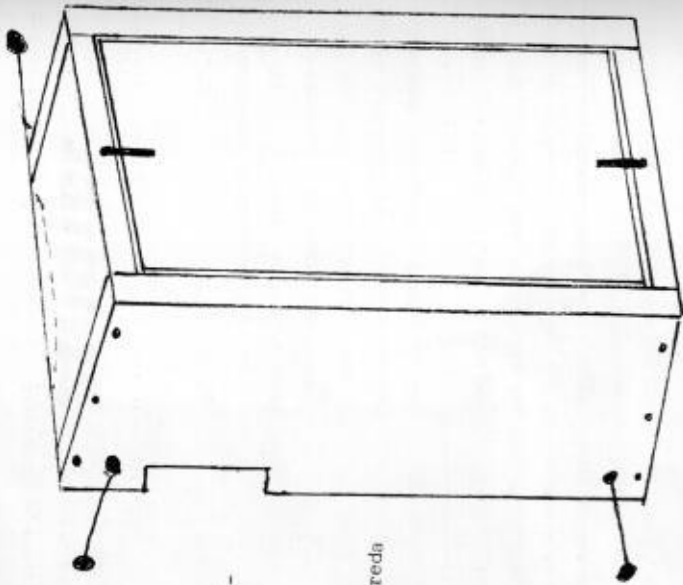
Av 100 trädskryparholkar hade jag 12 häckningar sommaren 1983. Fem av dessa häckningar rövdades av predator och en kull övergavs utan känd orsak. Ytterligare en kull övergavs, den 8/5 fanns sex trädskryparägg i holken, 22/5 var kullen övergiven och den 29/5 låg en blåmes i holken och ruvade på en stor äggkull. Om blåmesen kört bort trädskryparen är okänt men troligt.

1984 hade jag 17 häckningar av trädskrypare och av dessa blev 6 kullar rövade eller övergivna. I de flesta fall var större hackspett orsak till misslyckandet. En kull övergavs utan känd orsak.

Övriga häckare i trädskryparholkarna.

Trädskryparen anses mycket konkurrenssvag då det gäller att försvara en lämplig häckningsplats, av den anledningen har jag försökt att utforma holkarna så att inte några andra fågelarter skall komma in i den. Hålstorleken är avgörande för att utestänga andra arter, detta fungerar dock inte alltid.

Sommaren 1983 förekom sex häckningar av främmande arter (4 par svartmes, 1 par av vardera svartvit flugsnappare och blåmes), en häckning rövdades. Säsongen 1984 förekom 14 kullar av främmande arter (8 par svartmes, 2 par talgoxe, 2 par svartvit flugsnappare och 1 par av vardera tofames och entita).

Figur 1. Skiss av trädskryparholk.

GAVLAR ca 250 mm höga

TAK OCH BOTTEN ca 100 mm breda

FRAMSIDA ca 160 mm hög

INGÅNGSHÅL 60x15 mm

Trädskryparholkarna tillverkas av en bräda som är ca 100 mm bred och 900 mm lång. Gavlarna görs 250 mm långa, tak och botten 100 mm lång och sedan kepar man till ett framstycke som passar in mellan tak och botten. Framstycket hålls fast med en list på insidan och vinkelbördade spikar i tak och botten på utsidan. Genom att vika undan spiken kan man luta fram framstycket och se in i holken. Ingångshålet i holken är 50-60 mm högt och 15-18 mm brett, ingångshål görs på båda sidor. Hålet blir alltid några millimeter bredare därför att trädstammar ofta är ojämna och skrovliga. En smal hålöppning har det goda med sig att man möjligen kan utestänga andra holkbyggare och förhoppningsvis också småvessla som hos mig varit en svår predator. I figur 1 visas en skiss på holken.

Uppsättning.

Holken kan nubbas fast på en kraftig trädstam i ögonhöjd. Någon cm lång koppartråd fästes i holken (se figur), holken spänns ordentligt mot stammen och träden nubbas fast, koppar- och aluminiumrubb är att rekommendera. Man kan sätta holkar på vilket trädslag som helst, t ex ek, tall, björk, men gran är mest lättarbetad vid uppsättningen.

Naturliga boplatser har jag funnit så lågt som 2-3 dm från marken och upp till

Trädkrypare vid en naturlig häckningsplats. Foto: Gustaf Eriksson

Häckningsbiologi.

Bomaterialet är alltid av samma typ med små kvistar i botten och själva bobalen av finare och mjukare bast, strån någon liten fjäder och dun. Boplatsen utses säkert mycket tidigt och byggtiden är flera veckor eller månader (för första kullen) beroende på vädret. I slutet av april är äggläggningen i gång men även i juni finner man nylagda kullar, huruvida det är omläggningar eller andrakull är ännu osäkert. Byggtiden för dessa sena häckningar är mycket kort. Jag har ett exempel där ett trädkryparpar byggde ett bo och värpte 2 ägg på 9 dagar.

Renhållningen i boet är så perfekt att; en bale där ungarna flugit ut eller klättrat ut är lika ren som då balen var nybyggd. Ofta ser man rötägg ligga kvar i boet.

Jag får sannolikt lära mer om trädkryparen och kanske korrigera mina idéer om holkar, predatorer, biotop mm. Kanske någon mer i vårt landskap börjar med träd-kryparstudier och vi därigenom snabbare får större kunskap om arten och samtidigt återkomma i FiV med flera uppgifter om trädkryparens liv och leverne.